

jour esquern, / car vai sez dupdar en ifern», Matfré Ermengaut (*Br. d'Amor*, 31013).

La mentalitat senyorial de l'Edat Mitjana, amb la seva obsessió de la força física, prescindia de la noció de justícia que importa el càstig, per no veure-hi més que un escarni a l'impotent per rebutjar-lo: actitud més brutal, si bé també més franca que la moderna, en què tantes vegades abusen monstruosament de la paraula per introduir d'una manera hipòcrita la insinuació d'alguna cosa de just en el sacrifici en massa de dones, vells i infants, anomenant *expedicions de càstig* els raids aeris (al. *strafen* > angl. *to strafe*). Recordem així mateix l'exposició al costell (*pilori*, *picota*) i els nombrosos escarns punitius infligits per a escarment del condemnat, menat Bòria avall, rapat, enalbardat (veg. *ALISCARA*). També els altres sinònims d'*escarnir* en romànic prenen el matís escarmentador o exemplar: «En Bonanad Rossel aontà En R. de Belloc en la plaça de Tàrrega, e <a>quí ach costels ---», doc. dels anys 1293-1300 (*BABL* VII, 230); «--- que tu cel cheval me prestes --- —Il est a tel home qui me honiroit dou cors se ja ne li rendoie», *Queste del Saint Graal* (ed. Pauphilet, 89.3) que el nostre trescentista Reixac tradueix justament «dastroiria lo cos».

La forma no sincopada *escarniment(o)*, que ja hem vist en el nostre Eiximenis, amb el significat innovat, abunda encara més en la fase antiga de les llengües veïnes. Salta a la vista el sentit d'exemplaritat en un doc. aragonès de 1258: «si ninguno à feyto lo que non deve, dar-l'end-emos pena atal, que será honra nuestra e *escarnimiento* de los que son el Regno». Almenys en l'etapa 'dany, perjudici, ultratge', i ja no res de burla, apareix sovint des de princ. del S. XIII en Berceo i en llengua d'oc: «señor Santo Domingo --- diéronle alta gracia estos merecimientos / que faze en los moros grandes *escarnimientos*, / quebrántales las cárceles ---», «conduchos adobados maravillosamente: / qui prender los quisesse non avrié falliment, / non traíen en su pleito ningún *escarniment*» (*SDom.*, 374b, *Milagros*, 699d); o en l'occitana *Passió de Maria* «on vos fazian trop grans *escarniments*», que Rayn. (III, 190) tradueix «injure, outrage».

Segons les lleis de la fonètica històrica romànica, *escarniment* havia de convertir-se, perdent la *i* pretònica en **escarnment* (cast. **escarnimiento*) i d'ací *escarment* (*escarmiento*), exactament com *garniment* va passar en francès antic a *garment* (angl. *garment* 'vestit'); cosa que es feia inevitable des del moment que el mot, en pendre l'acc. nova 'càstig' s'allunyava i es desconnectava semànticament de la seva família etimològica *escarnir/escarn*, -arni. En cat. veiem que el copista rossellonès del *Llibre de les Dones* traïx l'any 1426 que això ja era un fet consumat en la seva llengua familiar. En Jaume Roig el nou mot pertany inclús al llenguatge literari i correcte: «car molta gent / vehent penar, / altri passar / mal e turment, / ne pren *scarment* / e se-n castiga» (*Spill*, 726); en castellà ja ho veiem en el *Cantar de Mio Cid*: «Ferió luego --- / en los pueblos paganos fizo grand *escar-*

miento, / falló e mató d'ellos a todo su talento»; i en *El Conde Lucanor*.

El substantiu no restà sol, car d'ací sortí el nou verb *escarmentar*, que també usa ja En Roig en l'*Espill* «faré -ls report: / serà consell / de home vell, / ja *scarmentat* / puys ha tentat / si -l volen pendre» (v. 709), amb la nova acc.; en castellà també força abans ja, i conservant de primer el sentit de burla (en el *Cid* parlant dels sarcasmes que reben els covards Infantes de Carrion, v. 2536, i en el *Libro de Alexandre*), però Berceo ja amb el sentit innovat «por *escarmentar* otros serie descabeçado» (*SDom.*, 711), i també en portuguès antic: «dos *escarmentados* se fazem os arteiros» en un poeta de la primera meitat del S. XIII (*Canc. da Vaticana*, 155.5).

Vaig demostrar per primer cop aquesta etimologia el 1946 en *RPbCal.* I, 79-81, resumint-ho en *DCEC* II, 338, articles en els quals es poden trobar encara alguns complements no relatius al català. Des de llavors han quedat enterrades les nombroses i indefensibles combinacions que s'havien intentat abans, com reconegué Spitzer, *MLN* LXXI, 378, i que es poden veure enumerades en el meu article i en el d'*AleM*; on Moll, pel seu compte, ja intueix la bona solució, sense decidir-se a preferir-la; en realitat està fora de tot dubte.

DERIV.: *Escarmentar* [1460, *Spill*, supra]. Per influència d'*escaramussa*, d'*esmussat* i d'*escarnar*=*escarnnar*, usava Saïset *escarmussat* en lloc d'*escarmentat* (*Catal. del R.*, 251).

Escarmondar, V. cast. *escamondar* (*DCEC*, ESCAMOCHO, II, 235a30ss.) *Escarmussar*, V. *escaramussar* i *escarmentar* *V. escarn* o *escarni*, V. *escarnir* *Escarnadura*, *escarnar*, *V. carn* *Escarnier*, inexistent: és errada per *Escané* (< *Escanué*=*anui*) *Escarnidero* i *escarnidor* 'escurador' («*escarnidó*: sumidero», civ. PzCabr.): semblen resultat d'un encreuament entre *escurar*, -rador i un derivat de *canó* (**escanonidor*?) **escanidor*)

ESCARNIR, d'una forma germànica com SKERNJAN, potser un gòtic *SKAIRNJAN, compareu a-al. ant. *skërnôn*, neerl. mj. *schernen* 'escarnir, burlar-se', b-al. ant. *scern* 'engany, escarn', a-al. ant. *scirno* 'còmic, histrió', i llur primitiu a-al. ant. *scerôn* 'ser entremaliat, estar enjogassat', b-al. mj. *scheren* 'escarnir, burlar-se'. □ 1.^a doc.: S. XIII.

«Accídia tenia en son poder un home molt rich, lo qual --- tot dia sehia en la plaça e *scarnia* tots aquells qui denant li passaven», «Blanquerna respòs --- que Déus avia benaüyrats aquells qui aurien penitència, humilitat, en ésser *escarnits* e represes per fer obres de penitència», «Nostra Dona e --- la dolor que sostench dementre que son Fill hom --- auechia en la creu, en la qual penjava per ço que tuyt lo veesen e l'*escarnisen*», Llull (*Blanq.*, *NCl.* I, 106.20, 212.17; II, 41.4). «Dixem-li que -ns meravelylavem molt d'él, con podia demanar junta hom qui era --- de tan mala vida que paor nos dâvem que-n fóssem *escarnits*: